

Nr 1110

Av herr **Akerlund m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 69, med förslag till lag med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning, m. m.*

(Lika lydande med motion nr 1304 i Andra kammaren)

Den provisoriska lagstiftningen om sedelutgivningen föreslås i proposition nr 69 förlängas ytterligare ett år samt sedelutgivningens maximalbelopp höjas med 500 miljoner kronor till 13,5 miljarder kronor. Vad först beträffar ett förnyat provisorium vill vi ge uttryck åt vårt missnöje med att riksdagens sedan en följd av år klart uttalade önskan om en permanent reglering av sedelutgivningsrätten icke heller i år föranlett något förslag. Därest det i grund och botten förhåller sig så, att man inom bankofullmäktige och regering är helt övertygad om att en sådan reglering är obehövlig, och man av den anledningen inte vill efterkomma riksdagens önskan, vore det onekligen ärligast att redovisa denna inställning. Vi vill upprepa vad vi i fjol motionsledes erinrade om, nämligen att vid den provisoriska lagens tillkomst röster faktiskt höjdes för att slopa varje begränsning av sedelutgivningsrätten. Såsom lagstiftningen under hela tiden sedan år 1948 handhåfts har lagen med dess ideliga höjningar i praktiken gjorts till en ren formalitet.

Enligt vår mening talar den otillfredsställande behandling som frågan om riksbankens sedelutgivningsrätt fått för en hemställan från vår sida om den provisoriska lagens omedelbara upphävande. För oss som har den uppfattningen att sedelutgivningens kvantitet dock har reell ekonomisk och finansiell betydelse, t. ex. för ränte-, valuta- och inflationsutveckling, frestar det nämligen starkt på lojaliteten i riksdagsarbetet att trots en känsla av att vara utsatta för gäck taga ställning med allvar till ett lagförslag som förslagsställarna behandlar som en formalitet.

Vetskapen om att i en rad andra länder, t. ex. Förenta staterna, Schweiz, Belgien etc., sedelutgivningsrätten faktiskt är kopplad samman med centralbankens guld- och valutainnehav och därmed underkastad restriktion i olika former gör emellertid att vi trots allt anser det vara vår skyldighet som opposition att anföra våra synpunkter på regeringens förslag.

Av bankofullmäktiges redogörelse i propositionen framgår att marginalen mellan högsta sedelomloppet och sedelutgivningsrätten i fjol var 1 508 miljoner kronor, vilket är 13,1 % av nyssnämnda största sedelmängd. Nu-

varande maximum för sedelutgivningsrätten säges därför kunna inrymma en möjlig ökning av sedelomloppet under år 1970. Inte desto mindre påyrkas höjning av sedeltaket med 500 miljoner kronor, vartill departementschefen ansluter sig.

I reservation till bankoutskottets utlåtande nr 25 i fjol medgavs från vårt håll ett sedeltak vid 12,3 miljarder kronor. Även vid detta lägre tak skulle en marginal av 808 miljoner kronor ha förefunnits under fjolåret. Det finns skäl att tro att detta tak skulle vara tillräckligt högt även för innevarande år. Den preliminära försörjningsbalansen upptar för år 1970 en volymökning med knappt 5 %, vilken siffra applicerad på fjolårets högsta sedelomlopp av 11,5 miljarder kronor ger 575 miljoner kronor. Det är emellertid troligt att priser och löner kommer att stiga mer än ursprungligen beräknats i försörjningsbalansen, varför vi är villiga sträcka oss till en höjning med 200 miljoner kronor utöver de 12,3, d. v. s. till 12,5 miljarder kronor. Vi vill särskilt peka på de faror för valutautvecklingen som är förenade med en släpphänt likviditetspolitik och vill understryka detta förhållande med vårt stramare förslag.

Hemställan i propositionen om fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa sedlarna med guld bör bifallas. Det är emellertid en brist i propositionen att inga som helst skäl härför anföres och än mer att frågan om riksbankens gudkassa över huvud taget inte tages upp till diskussion, så att en svensk monetär guldpolitik klarlägges i sina huvuddrag. Till någon belysning av vårt lands läge i detta hänseende lämnas i nedanstående tablå uppgifter om vissa centralbankers och regeringars guldinnehav vid utgången av år 1969 i miljoner US dollar.

Förenta staterna	11 859	
Canada	872	
EEC		
Västtyskland	4 079	
Frankrike	3 547	
Italien	2 956	
Nederländerna	1 720	
Beligen-Luxembourg	1 518	13 820
EFTA:s huvudländer		
Schweiz	2 642	
Storbritannien	1 459	
Portugal	872	
Österrike	715	5 688

EFTA:s nordiska länder

Sverige	226	
Danmark	89	
Finland	45	
Norge	<u>25</u>	385

Av tablan framgår att Nordamerika och EEC-gruppen är ungefärligen lika stora, att gruppen EFTA:s huvudländer tillsammans är hälften så stor som var och en av de nyssnämnda samt att Norden icke är tillnärmelsevis jämförbar med de övriga grupperna.

Sveriges svaga position torde observeras inför frågan om en svensk anslutning till EEC och får i sammanhanget bedömas vara en belastning för vårt land.

I motionen I: 1025 till 1968 års riksdag hemställdes att Sveriges representation i Internationella valutafondens styrelse borde verka för en skyndsamt utredning av frågan om guldets ställning i det internationella betalningssystemet i syfte att dels åvägabringa en funktionsduglig frimarknad för guld och friaste möjliga guldrörelser över gränserna, dels ock klarlägga guldprisets roll för det internationella betalningssystemets fortsatta funktion. De nämnda problemen har i vart fall temporärt för de närmaste fem åren fått en viss lösning genom den mellan Sydafrikanska republiken och Förenta staterna efter diskussioner med andra fondmedlemmar och IMF:s styrelse vid årsskiftet träffade överenskommelsen om ordnad försäljning av nyproducerat guld i marknaden och försäljning till IMF. Beträffande guldpriiset har 35 dollar per ounce fastlagts för IMF:s guldköp. I övrigt gäller det pris som utbildas på marknaden genom tillgångens och efterfrågans spel. För närvarande ligger dessa pris tämligen nära varandra. Enligt vår mening har guldets ställning härigenom stärkts och frågan om dess demonetisering avförts från dagordningen, vilket är ett ytterligare skäl för observans från svenskt håll.

Enligt IMF:s stadga skall vart femte år frågan om kvoterna tagas upp till prövning för eventuell höjning. En dylik ökning har nu föreslagits för Sveriges del till 100 miljoner dollar, varav en fjärdedel skall betalas i guld. Om Sverige biträder IMF:s styrelses förslag måste alltså 25 miljoner dollar i guld motsvarande ca 129 miljoner kronor överföras till fonden från vår till ca 1 160 miljoner kronor uppgående guldkassa. En proposition i frågan är aviserad, men det är okänt om däri något klarläggande kommer att göras av en eventuell svensk guldpolitik.

Från vårt håll har under flera år riksbankens fördelning av de likvida utlandstillgångarna mellan guld och de rena arbetsbalanserna i valutaform kritiserats. Vi har under självklar förutsättning om stigande utlands-

tillgångar i en växande ekonomi föreslagit köp av guld i moderat takt och angivit som lämplig kvantitet 300 miljoner kronor för år. Genom den beklagliga och kraftiga förbrukningen av valutor om ca 350 miljoner dollar under 1969 samt ytterligare belopp innevarande vår torde det inte vara möjligt att draga ned arbetsbalanserna med guldköp i nuläget. Det är emellertid vår uppfattning att svensk ekonomisk politik och valutapolitik måste inriktas på att återuppbygga tillräckliga och lämpligt sammansatta guld- och valutatillgångar. När detta sker bör man målmedvetet sträva efter att anskaffa en guldkassa som med hänsyn till storleken av landets ekonomi är avpassad så, att den kan jämföras med andra länders, t. ex. de inom EEC-gruppen, och kan ge en erforderlig handels- och valutapolitisk rörelsefrihet.

Under återopande av det anförda hemställes,

1. att riksdagen antager det genom proposition nr 69 framlagda förslaget till lag med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning, dock med följande lydelse av

§ 1

Riksbanken får utge sedlar till ett belopp av högst tolv tusen fem hundra miljoner kronor.

2. att riksdagen måtte uttala att riksbankens valutapolitik skall inriktas på återuppbyggnad av guld- och valutatillgångarna med lägst 500 miljoner kronor under år 1970 samt att guldkassan i möjlig mån skall förstärkas.

Stockholm den 14 april 1970

Henrik Akerlund (m)

Bertil Strandberg (m)

Paul Brundin (m)